

Naturinventering av ett delgeneralplaneområde vid Risö i Larsmo kommun

Mattias Kanckos
September 2019

Naturstigen 12
68810 Ytteresse
Finland

Tel: 050-5939536
info@essnature.com

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
2. Material och metoder	2
3. Allmän beskrivning av området	3
4. Växtlighet	4
5. Fågelfaunan	8
6. Flygekorre	9
7. Fladdermöss	10
8. Åkergroda	10
9. Utter	11
10. Övrig Fauna	11
11. Rekommendationer för planeringen	12
12. Litteratur	13

1. Inledning

Larsmo kommun håller på att revidera och uppdatera delgeneralplanen för Risö i södra delen av Larsmo kommun. Gällande delgeneralplan är godkänd den 19.12 2001 och således snart 20 år gammal. Planen berör ett ca 110 hektar stort område på båda sidorna om Larsmovägen och kring Hannulavägen. En delgeneralplan bör grunda sig på tillräckliga undersökningar och utredningar. Till dessa undersökningar hör alltid en naturinventering av flora och fauna inom planeområdet. Målsättningen med naturinventeringen är att ge tillräckligt god kännedom om områdets naturvärden för att kunna bedöma planens inverkan på den biologiska mångfalden.

2. Material och metoder

En naturinventering kan omfatta många olika artgrupper som kräver olika typer av inventeringsmetodik. Denna naturinventering i Larsmo omfattar en inventering av växter och naturtyper, inventering av häckande fåglar, fladdermöss och en inventering av flygekorre. Målsättningen med inventeringen var också att allmänt beskriva naturen i området, att eventuellt hitta utrotningshotade eller skyddsvärda naturtyper enligt naturskydds-, vatten- eller skogslagen. Förutom de enligt lag skyddade naturtyperna noterades även lokalt sällsynta naturtyper som kan vara viktiga för den biologiska mångfalden eller som kan tänkas utgöra livsmiljö för hotade och skyddade arter. Växt- och naturtypsinventeringen gjordes den 13.6. Inventering av häckande fåglar gjordes två gånger under den optimala inventeringstidpunkten för fåglar (7.6 och 13.6 2019). Fågelinventeringen gjordes under den tidiga morgonen (kl. 4.00-10.00) då fåglarna sjunger som aktivast. Fåglarnas revir ritades in på kartor och jämfördes mellan de olika tillfällena. Fågelinventeringen kompletterades med de observationer som gjordes under de övriga inventeringarna i området under våren och sommaren 2019. På så sätt fick man en uppfattning om det verkliga antalet häckande par.

Inventeringen av fladdermössen följer de rekommendationer som uppgjorts av chiropterologiska föreningen i Finland. Fladdermössen inventerades nattetid med hjälp av strålkastare och en ultraljudsdetektor av märket (Pettersson Ultrasound Detector D240X). Fladdermusens läten bandades vid behov med en digital bandspelare. Arterna artbestäms antingen i fält eller efteråt genom att analysera ljudupptagningar med ljudanalysprogrammen BatSound©. I mån av möjlighet gjordes även synobservationer av fladdermössen eftersom flygmönster och jaktbeteende är i vissa fall viktiga för artbestämningen. Inventeringen av fladdermössen gjordes den 21.6 och 18.7. Inventeringen inleddes ca en halvtimme efter solnedgången och pågick ett par timmar under natten. Inventeringen görs endast under de kvällar då väderleken är tjänlig eller då vinden är svag och temperaturen över + 10 C. Ihållande regn, kyla och hård vind minskar nämligen märkbart fladdermössens aktivitet och rörelse och försvårar också arbetet för inventeraren. Inventeringen av fladdermössen gjordes till fots och hela området inventerades.

Denna naturinventering omfattar också en inventering av flygekorre. I lämpliga miljöer inventerades flygekorre genom att söka efter den arttypiska spillningen under träd. I praktiken är det främst under stora granar och aspar som man hittar spillningen och dessa träd kontrollerades speciellt noggrant. Inventeringen av flygekorre gjordes den 13.6 2019. Spår och direkta observationer av däggdjur noterades också och finns omnämnda i texten. Denna naturinventering har gjorts av FM biolog Mattias Kanckos från essnature.

3. Allmän beskrivning av området

Det inventerade området ligger i södra delen av Larsmo och ca 2,5 km från Larsmo kommuns centrum i Holm. Området ligger på båda sidorna om Larsmovägen och korsas dessutom av både Hannulavägen och Risövägen. Området är därmed ganska hårt trafikerat. Inom det inventerade området finns spridd, äldre bebyggelse och en stor andel jordbruksmark. Av områdets totala areal på ca 110 hektar utgör över hälften eller ca 60 hektar åkermark. Öster om Larsmovägen och norr om Hannulavägen finns ett litet större skogsområde, men annars förekommer skog endast som små skogsfragment mellan husen och åkrarna. En stor del av skogarna är dessutom unga tallekonomiskogar, men i norr finns även ett område med lite äldre barrblandskog. Det inventerade området angränsar i sydost till Risöfladan i Larsmosjön, men strandområdet hör inte till delgeneralplaneområdet. Inom det inventerade området finns därför inga vattendrag och ej heller kärr eller myrar. Området har inga stora naturvärden, men på den största åkerslätten häckar i alla fall både sånglärka, storspov, tofsvipa, buskskvätta och stare. Dessutom rastar rätt mycket fåglar på åkerområdet och därför rekommenderas det att ingen bebyggelse anvisas till åkerområdet.

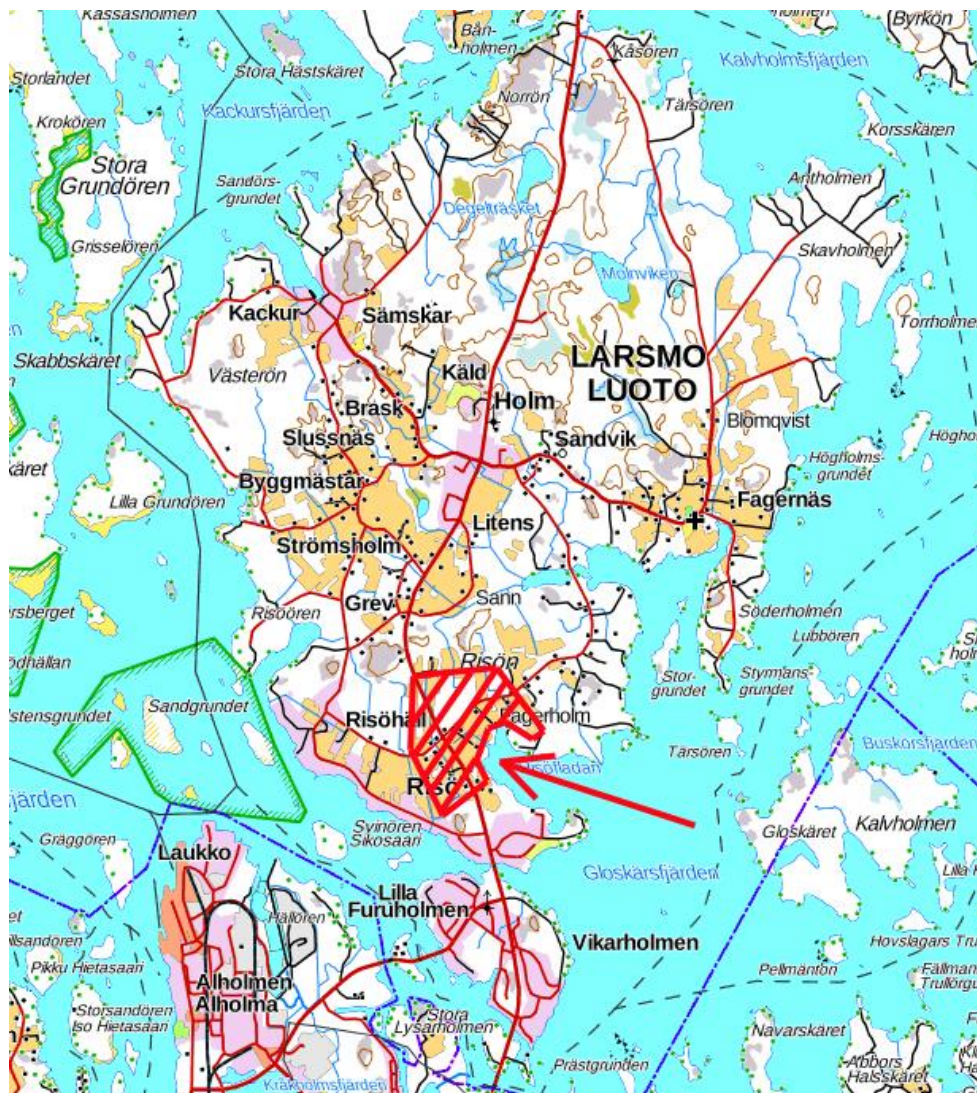

Bild 1. Översiktskarta över inventeringsområdets (rött streckat område) läge i Larsmo.

4. Växtlighet

Växtligheten och naturtyperna inom det inventerade området redovisas i olika figurer som har något så när enhetlig växtlighet. Figurernas nummer avser numreringen på kartan i bild 2. I denna inventering är figurernas antal 14 stycken.

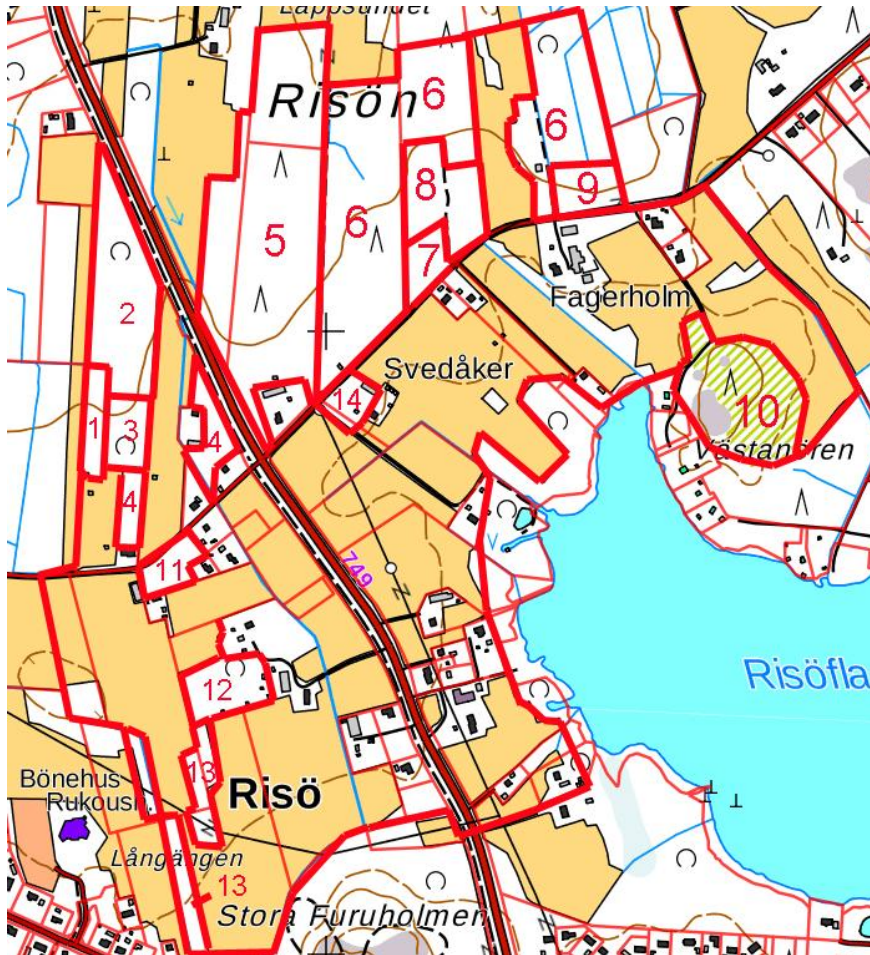

Bild 2. Karta över inventeringsområdet med de olika växtfigurerna inritade.

Figur 1. Ca 60-årig barrblandskog med lika mycket av gran (*Picea abies*) och tall (*Pinus sylvestris*). I trädskiktet finns även ett inslag av björk (*Betula* spp.). Som ett rätt tätt underskikt förekommer gran (*Picea abies*). Även i buskskiktet växer lite gran (*Picea abies*). I fältskiktet dominerar blåbär (*Vaccinium myrtillus*), ekorrbar (*Maianthemum bifolium*) och lingon (*Vaccinium vitis-idaea*). Skogstypen är frisk moskog (MT).

Figur 2. Ny kalyta som nyligen insåts med tall. Tallarna (*Pinus sylvestris*) endast 1-åriga. Vid avverkningsen har man sparat en hel del granar (*Picea abies*) och björkar (*Betula* spp.). I fältskiktet dominerar gråstarr (*Carex canescens*), ekorrbar (*Maianthemum bifolium*), lingon (*Vaccinium vitis-idaea*) och blåbär (*Vaccinium myrtillus*).

Bild 3. En helt ny kalyta som nyligen frösätts med tall i figur 2.

Figur 3. I östra delen av figuren växer en ca 8-årig tallplantskog med stor andel lövsly. I västra delen av figuren finns en beskogad åkermark där det nu växer en ca 40-årig tallskog. I fältskiktet dominerar blåbär (*Vaccinium myrtillus*), ekorrbär (*Maianthemum bifolium*), skogsstjärna (*Trientalis europaea*) och lingon (*Vaccinium vitis-idaea*). Skogstypen är frisk moskog (MT).

Figur 4. Närmare 80-årig tallskog växer runt husen. I trädskiktet växer ett inslag av gran (*Picea abies*) och enstaka lövträd. Som ett underskikt växer björk (*Betula* spp.) och gran (*Picea abies*). I buskskiktet växer också en del gran (*Picea abies*) och enris (*Juniperus communis*). I fältskiktet dominerar blåbär (*Vaccinium myrtillus*), ekorrbär (*Maianthemum bifolium*) och lingon (*Vaccinium vitis-idaea*). Skogstypen är frisk moskog (MT).

Figur 5. Ca 60-årig tallskog. Ställvis är eventuellt skogen äldre. I trädskiktet växer ställvis även rikligt med gran (*Picea abies*) och enstaka björkar (*Betula* spp.). Som ett underskikt påträffas även lite gran (*Picea abies*) och björk (*Betula* spp.). Även i buskskiktet växer lite gran (*Picea abies*). I fältskiktet dominerar blåbär (*Vaccinium myrtillus*), skogsstjärna (*Trientalis europaea*), lingon (*Vaccinium vitis-idaea*), ekorrbär (*Maianthemum bifolium*) och skogsbräken (*Dryopteris carthusiana*). Skogstypen är frisk moskog (MT).

Figur 6. Ca 15-25 åriga, täta tallplantskogar. Som ett underskikt förekommer rikligt med björk (*Betula* spp.). I fältskiktet dominerar lingon (*Vaccinium vitis-idaea*), blåbär (*Vaccinium myrtillus*), skogsstjärna (*Trientalis europaea*), ekorrbär (*Maianthemum bifolium*) och skogsbräken (*Dryopteris carthusiana*).

Bild 4. En ca 60-årig tallskog i figur 5.

Figur 7. Gammal, flerårig och mångskiktad ca 100-årig blandskog. I trädsiktet växer grova överståndare av tall (*Pinus sylvestris*). I trädsiktet växer i övrigt gran (*Picea abies*) samt lite björk (*Betula* spp.). I busksiktet påträffas lite gran (*Picea abies*). I fältsiktet dominerar lingon (*Vaccinium vitis-idaea*) och blåbär (*Vaccinium myrtillus*). Skogstypen är frisk moskog (MT).

Figur 8. Ca 35-50 åriga, täta tallskogar. I trädsiktet växer även ett svagt inslag av björk (*Betula* spp.) och gran (*Picea abies*). I trädsiktet växer även en del aspar (*Populus tremula*). I fältsiktet dominerar lingon (*Vaccinium vitis-idaea*), blåbär (*Vaccinium myrtillus*), skogsstjärna (*Trientalis europaea*), ekorrbar (*Maianthemum bifolium*) och skogsbräken (*Dryopteris carthusiana*).

Figur 9. Ca 30-årig tallskog. I trädsiktet förekommer här enbart tall (*Pinus sylvestris*). Som ett underskikt påträffas däremot rikligt med rönn (*Sorbus aucuparia*) och björk (*Betula* spp.). I busksiktet växer också björk (*Betula* spp.) och gran (*Picea abies*). I fältsiktet växer lingon (*Vaccinium vitis-idaea*), blåbär (*Vaccinium myrtillus*), skogsstjärna (*Trientalis europaea*), skogsbräken (*Equisetum fluviatile*) och hallon (*Rubus idaeus*).

Figur 10. Ca 7-årig tallplantskog. I plantskogen finns inslag av lövsly. I busksiktet påträffas enris (*Juniperus communis*). I fältsiktet växer ljung (*Calluna vulgaris*), kråkbär (*Empetrum nigrum*) och ekorrbar (*Maianthemum bifolium*). Skogstypen är torr moskog (VT).

Bild 5. En ca 7-årig tallplantskog i figur 10. Skogstypen är torr moskog (VT).

Figur 11. En liten skogsdunge mellan husen med en ca 20-årig blandskog. I trädskiktet växer huvudsakligen gran (*Picea abies*) och tall (*Pinus sylvestris*). Som ett underskikt växer rönn (*Sorbus aucuparia*) och björk (*Betula* spp.). I buskskiktet påträffas lite enris (*Juniperus communis*) och gran (*Picea abies*). I fältskiktet dominerar blåbär (*Vaccinium myrtillus*), ekorrbär (*Maianthemum bifolium*), skogsstjärna (*Trientalis europaea*) och lingon (*Vaccinium vitis-idaea*). Skogstypen är frisk moskog (MT).

Figur 12. Ca 5-årig plantskog med gran (*Picea abies*). I plantskogen finns även en del äldre granar (*Picea abies*) och närmare husen i öster växer även mycket äldre träd. I buskskiktet påträffas enris (*Juniperus communis*), rönn (*Sorbus aucuparia*) och björk (*Betula* spp.). I fältskiktet dominerar lingon (*Vaccinium vitis-idaea*), ekorrbär (*Maianthemum bifolium*), kruståtel (*Deschampsia flexuosa*), och skogsstjärna (*Trientalis europaea*).

Figur 13. Små skogsholmar med en ca 40-årig björkskog. På ett litet ställe finns även en ca 40-årig tallskog. I trädskiktet dominerar vårtbjörk (*Betula pendula*) och glasbjörk (*Betula pubescens*). Därtill växer enstaka granar (*Picea abies*) i trädskiktet. Som ett underskikt finns rikligt med björk (*Betula* spp.) och rönn (*Sorbus aucuparia*). I buskskiktet växer även en del rönn (*Sorbus aucuparia*) samt enris (*Juniperus communis*). I fältskiktet dominerar ekbräken (*Gymnocarpium dryopteris*), ekorrbär (*Maianthemum bifolium*), skogsbräken (*Dryopteris carthusiana*), rödblåra (*Silene dioica*), skogsstjärna (*Trientalis europaea*) och skogskovall (*Melampyrum sylvaticum*).

Figur 14. En liten skogsdunge kring ett gammalt hus där det växer en 100-årig, grov tallskog. I trädskiktet växer riktigt grova tallar (*Pinus sylvestris*) och enstaka större granar (*Picea abies*). Som ett underskikt finns mera gran (*Picea abies*). I figuren finns även en hel döda träd och dött virke. I fältskiktet dominerar lingon (*Vaccinium vitis-idaea*), blåbär (*Vaccinium myrtillus*) och skogsstjärna (*Trientalis europaea*). Skogstypen är frisk moskog (MT).

5. Fågelfaunan

Fågelfaunan på inventeringsområdet i Larsmo består mestadels av allmänna arter, men en hel del utrotningshotade arter påträffades också. Sammanlagt påträffades 32 olika häckande fågelarter och totalt 102 par. I tabell 1 finns en sammanställning över de häckande fåglarna. Det inventerade området är så pass stort att antalet häckande par av de allmänna arterna endast skall ses som riktgivande. Det var inte möjligt att inom ramen för denna inventering utreda det exakta antalet av dessa arter och det är heller inte nödvändigt med tanke på planeringen.

Områdets åkerfält visade sig ha en mycket varierande och mångsidig fågelfauna. Bland de häckande arterna på åkerområdet påträffades flera arter som gått starkt tillbaka under senare år och som därför räknas som utrotningshotade. Till dessa arter hör bl.a. sånglärka (4 par), storspov (2 par), buskskvätta (2 par), ladusvala (2 par) samt rosenfink (1 par). I anslutning till åkerfälten häckade dessutom tofsvipa och stare. Dessutom rastade en mängd fåglar på det största åkerfältet öster om Larsmovägen och söder om Hannulavägen. Rastande fåglar som påträffades var bl.a. rödbena, grågäss, tranor, strandkator samt en större mängd skrattmåsar. Allt detta gör att det största åkerområdet har en viss betydelse för fågelfaunan och att det därför borde bibehållas som åkermark vid planeringen. Större åkerfält börjar dessutom bli sällsynta i Larsmo kommun.

I områdets småskaliga skogsområden häckar också en mångsidig fågelfauna, men de flesta arterna är sådana som trivs i närheten av bosättning. Av de arter som förekommer i gammelskog påträffades en tofsmes och en talltita. Båda arterna räknas som utrotningshotade eftersom de minskat kraftigt under senare år i Finland. Tofsmesen häckade i figur 5, medan talltitan häckade i områdets äldsta skog i figur 7. Förutom dessa arter påträffades en häckande grönfink i en trädgård väster om Larsmovägen. Grönfinken räknas som utrotningshotad eftersom den minskat väldigt mycket under senare år på grund av en aggressiv sjukdom. Arten häckar dock gärna i omedelbar anslutning till gårdar och trädgårdar och är svår att beakta i planeringen.

Förutom den stora åkerslätten hittades inga andra områden med betydelse för fågelfaunan inom behandlat område.

Tabell 1. Fågelarter som påträffades häckande på inventeringsområdet.

Art	Antal par	Hotgrad	
Lövsångare	<i>Phylloscopus trochilus</i>	15	
Bofink	<i>Fringilla coelebs</i>	12	
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>	8	
Talgmes	<i>Parus major</i>	8	
Sånglärka	<i>Alauda arvensis</i>	4	NT
Sädesärta	<i>Motacilla alba</i>	4	NT
Trädpiplärka	<i>Anthus trivialis</i>	4	
Blåmes	<i>Cyanistes caeruleus</i>	3	
Grå flugsnappare	<i>Muscicapa striata</i>	3	
Järnsparv	<i>Prunella modularis</i>	3	
Koltrast	<i>Turdus merula</i>	3	
Pilfink	<i>Passer montanus</i>	3	
Rödthake	<i>Erithacus rubecula</i>	3	
Skata	<i>Pica pica</i>	3	NT
Buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>	2	VU
Grönsiska	<i>Carduelis spinus</i>	2	
Kungsfågel	<i>Regulus regulus</i>	2	
Ladusvala	<i>Hirundo rustica</i>	2	VU
Ringduva	<i>Columba palumbus</i>	2	
Storspov	<i>Numenius arquata</i>	2	NT
Svartvit flugsnappare	<i>Ficedula hypoleuca</i>	2	
Grönfink	<i>Carduelis chloris</i>	1	EN
Morkulla	<i>Scolopax rusticola</i>	1	
Rosenfink	<i>Carpodacus erythrinus</i>	1	NT
Rödstjärt	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	1	
Stare	<i>Sturnus vulgaris</i>	1	
Steglits	<i>Carduelis carduelis</i>	1	
Talltita	<i>Poecile montanus</i>	1	EN
Taltrast	<i>Turdus philomelos</i>	1	
Tofsmes	<i>Lophophanes cristatus</i>	1	VU
Tofsvipa	<i>Vanellus vanellus</i>	2	
Ärtsångare	<i>Sylvia curruca</i>	1	
	Totalt	102	

6. Flygekorre

Flygekorren räknas som en sårbar art (VU) enligt den nyaste klassificeringen av våra utrotningshotade arter från 2019 och den finns även med på bilaga IVa i EU:s habitatdirektiv. Enligt direktivet är det förbjudet att förstöra eller försvaga artens föröknings- och rastplatser. Inom det inventerade området förekommer inte flygekorre och inga spår av flygekorre hittades.

7. Fladdermöss

Inom det inventerade området påträffades nordisk fladdermus (*Eptesicus nilssoni*) och en rast- och förökningsplats för arten hittades i anslutning till ett egnahemshus i korsningen mellan Larsmovägen och Hannulavägen (bild 7). Enligt uppgifter som fastighetsägaren gett inventeraren vid ett senare tillfälle har fladdermössen under många år bott i ett av uthusen på tomten och där också haft en yngelkoloni. Vid båda inventeringarna jagade en nordisk fladdermus mycket aktivt kring husen och vid det andra tillfället påträffades ytterligare två fladdermöss jaga över traktorvägen strax öster och nordöst om egnahemshuset. Vid det första inventeringstillfället påträffades två jagande individer av nordisk fladdermus och vid det andra inventeringstillfället var antalet fladdermöss 3 st. Alla fladdermössobservationer gjordes inom en radie på 300 meter kring egnahemshuset. De öppna åkerfälten är direkt olämpliga för fladdermössen och man kan säga att områdets betydelse för fladdermössen är relativt litet.

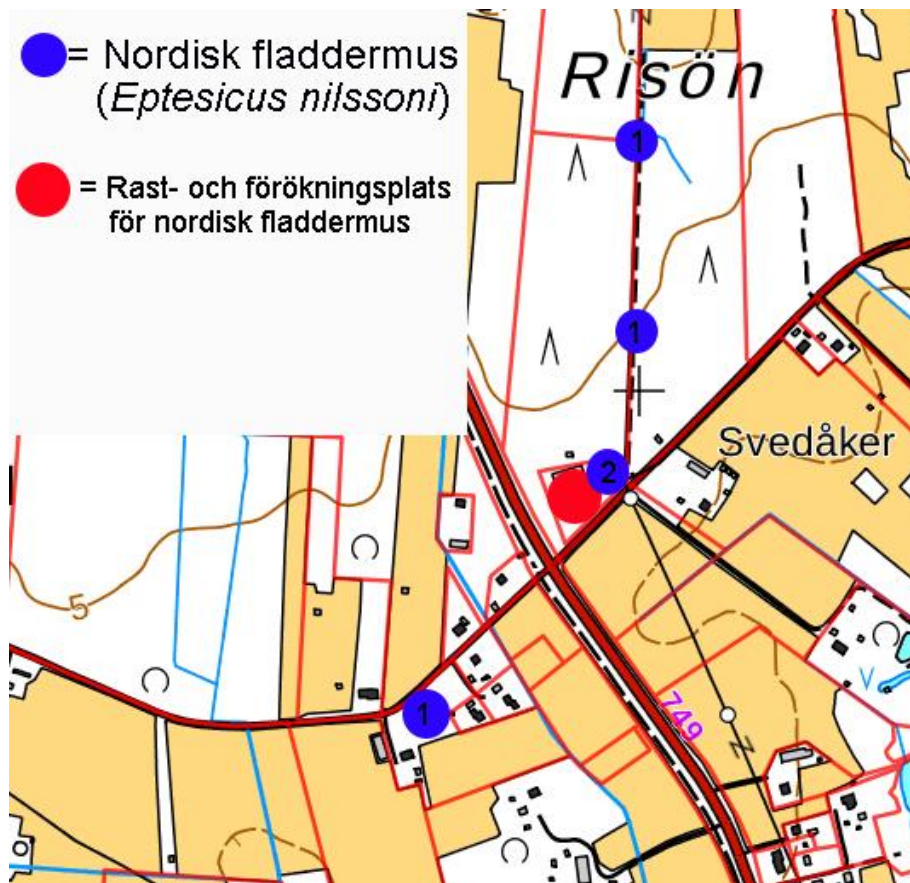

Bild 7. Observationer av fladdermöss inom det inventerade området.

8. Åkergroda

Åkergrodan (*Rana arvalis*) finns liksom flygekorren även med på bilaga IVa i EU:s habitatdirektiv. Enligt direktivet är det förbjudet att förstöra eller försvaga dessa arters föröknings- och rastplatser. Detta gäller alla förekomstplatser även utanför de befintliga skyddsområdena. Åkergrodan är mycket vanlig i de flesta sjöar och större vattensamlingar i Österbotten. Inom det aktuella området finns inga lämpliga vattendrag för åkergrodan och

ingen skild inventering av arten gjordes. Åkergrodan förekommer troligen dock i närliggande Risöfladan, men eftersom planeringen inte sträcker sig till vattnet behöver ingen inventering utföras.

9. Utter

Utter (*Lutra lutra*) finns liksom flygekorren och åkergrodan även med på bilaga IVa i EU:s habitatdirektiv. Enligt direktivet är det förbjudet att förstöra eller försvaga dessa arters föröknings- och rastplatser. Detta gäller alla förekomstplatser även utanför de befintliga skyddsområdena. Uttern har blivit tämligen vanlig i de flesta sjöar, åar och vattendrag i Österbotten. Ingen skild inventering av utter gjordes inom ramen för denna undersökning, men det är sedan tidigare känt att det förekommer utter i Larsmosjön, vilket gör att uttern troligen kan röra sig tidvis inom det inventerade området. Däremot är det mycket osannolikt att någon av utterns rast- och förökningsplatser skulle finnas inom behandlat område.

10. Övrig fauna

Ätspår av vanlig ekorre (*Sciurus vulgaris*) påträffades på flera ställen inom inventerat område. Under inventeringen observerades även fälthare (*Lepus europaeus*) den 21.6 i samband med fladdermusinventeringen. Det inventerade området har också en mycket stark stam av rådjur (*Capreolus capreolus*). Synobservationer av rådjur gjordes vid flera tillfällen under inventeringen speciellt i områdets norra del. Den 7.6 observerades två fullvuxna rådjur och den 13.6 ett fullvuxet rådjur. Tyvärr sker också årligen flertalet trafikolyckor med både älg och rådjur inom det inventerade området. Speciellt olycksdrabbat är sträckan längs Larsmovägen från Hannulavägens korsning och norrut ca 500 meter mot Grev. Denna sträcka är ett av de viktigare viltstråken som finns för närvarande i Larsmo.

Bild 9. I norra delen av området finns ett av Larsmos viktigaste viltstråk där det årligen sker krockar med både rådjur och älg.

11. Rekommendationer för planeringen

Inom det inventerade området hittades inga naturtyper som är skyddade enligt vattenlagen, skogslagen eller naturskyddslagen. Några sällsynta eller hotade växter eller naturtyper hittades inte heller. Inom det inventerade området förekommer varken flygekorre eller åkerroda. Inom det inventerade hittades dock en rast- och förökningsplats för nordisk fladdermus som bör beaktas i planeringen. Den stora åkerslätten öster om Larsmovägen och söder om Hannulavägen hyser en hel del häckande fåglar som minskat de senaste åren i Finland och som därför räknas som utrotningshotade. Hit kan man räkna storspov, sånglärka, buskskvätta och rosenfink. Dessutom häckar i området stare och tofsvipa och på åkern rastar en hel del fåglar under vår och sommar. Det rekommenderas därför att ingen ny bebyggelse anvisas ut på denna åkerslätt utan att området fortsättningsvis planeras som jordbruksmark. Åkerområdet har dessutom en rätt stor betydelse för områdets landskapsbild. Bebyggelse kan dock planeras i direkt anslutning till Hannulavägen i norr. Rekommendationerna för planeringen framgår av bild 10.

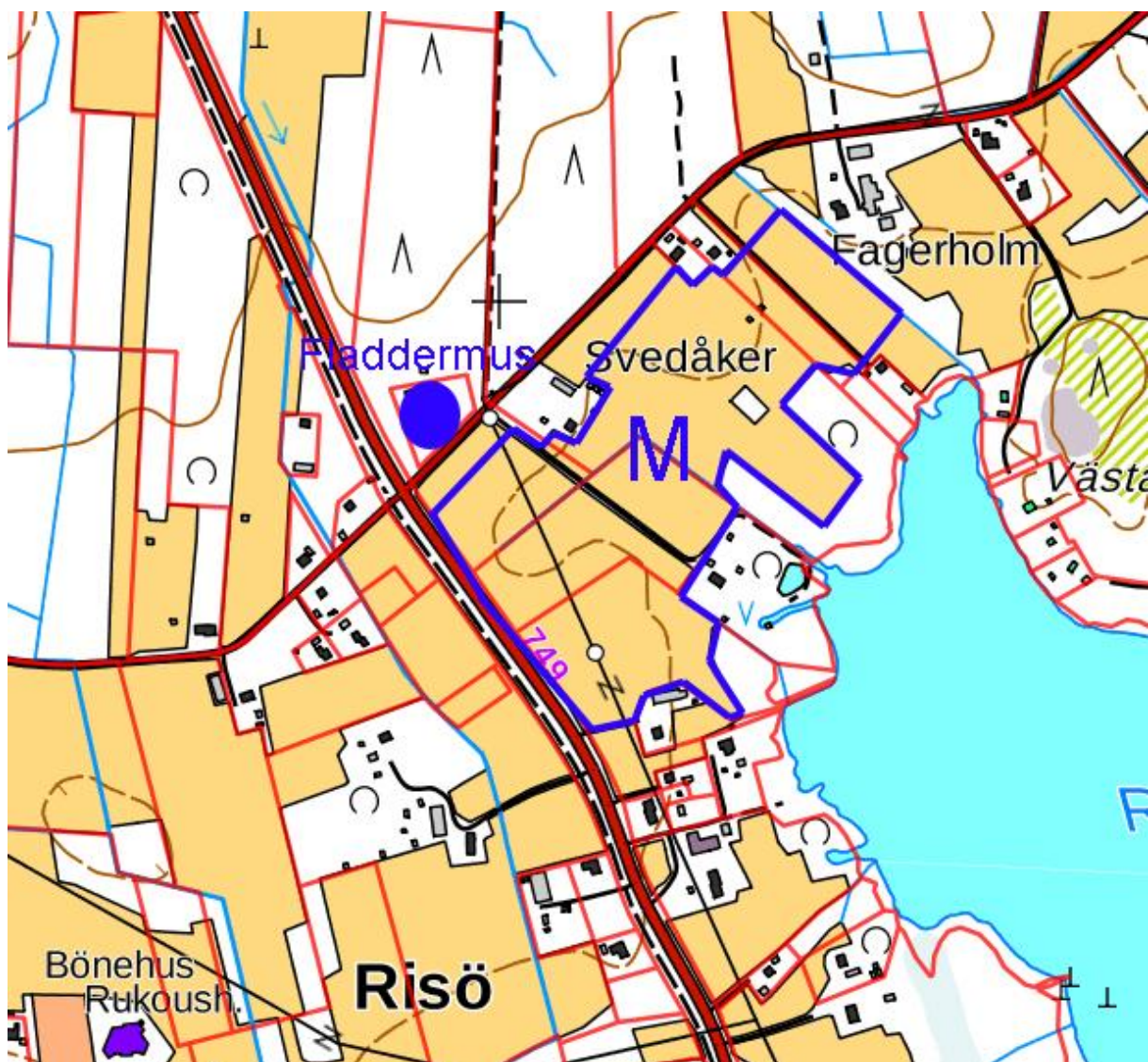

Bild 10. Rekommendationer för planeringen av området.

12. Litteratur

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s

Kuusipalo, J. 1996. Suomen metsätyypit. Kirjayhtymä OY. 145 s.

Laine, J. & Vasander, H. 2005. Suotyypit ja niiden tunnistaminen. Metsäkustannus OY. 110 s.

SLTY. Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille (http://www.lepakko.fi/docs/SLTY_lepakkokartoitusohjeet.pdf). (2011). at <http://www.lepakko.fi/docs/SLTY_lepakkokartoitusohjeet.pdf>

Söderman, T. 2003. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Ympäristöopas 109. 196 S.